EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 29.9.2026
COM(2026) 513 final

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE

Viides kertomus radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta annetun neuvoston direktiivin 2006/117/Euratom täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa

{SWD(2026) 287 final}

Sisällysluettelo

1. Johdanto 2

1.1. Taustaa 2

2. Asiaa koskeva lainsäädäntö ja sen täytäntöönpano 3

2.1. Direktiivin täytäntöönpano 5

2.2. Neuvoa-antavan komitean lausunto 6

2.3. Toimivaltaiset viranomaiset 6

3. Huomautuksia 6

3.1. Tilastot 7

4. Jatkotoimet ja jatkuva parantaminen 10

5. Päätelmät 11

1. JOHDANTO

Neuvoston direktiivissä 2006/117/Euratom[1], jäljempänä ’direktiivi’, säädetään valtioiden rajat ylittävien radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvontaa ja tarkkailua koskevasta yhteisön järjestelmästä, jonka tavoitteena on varmistaa väestön asianmukainen suojelu. Direktiivillä varmistetaan, että jäsenvaltioille tiedotetaan niiden alueelle tai niiden alueen kautta tapahtuvista radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirroista, ja velvoitetaan ne joko antamaan suostumuksensa siirtoon tai ilmoittamaan syyt siirron epäämiseen.

Kaikki jäsenvaltiot ovat saattaneet direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään ja raportoineet komissiolle direktiivin täytäntöönpanosta 25. joulukuuta 2011 lähtien joka kolmas vuosi direktiivin 20 artiklan mukaisesti. Jäsenvaltioiden toimittamat viimeisimmät kertomukset koskevat vuosia 2021–2023[2].

Direktiivin 20 artiklan mukaisesti komissio on laatinut Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle tämän yhteenvetokertomuksen[3] jäsenvaltioiden toimittamien kertomusten ja neuvoa-antavan komitean[4] lausunnon perusteella. Kertomuksessa kiinnitetään erityistä huomiota luvattomien siirtojen ja ilmoittamattoman radioaktiivisen jätteen palauttamiseen[5]. Tässä viidennessä komission kertomuksessa tarkastellaan radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen lupia ja tähän liittyviä kysymyksiä vuosina 2021–2023 jatkona neljännelle[6] ja kolmannelle kertomukselle[7]. Tämän kertomuksen päätelmien perustana olevat yksityiskohtaisemmat tiedot esitetään liitteenä olevassa komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa.

1.1. Taustaa

Kaikki jäsenvaltiot tuottavat radioaktiivisia jätteitä, joita syntyy joko laitoksista, kuten ydinvoimaloista ja tutkimusreaktoreista, tai toiminnoista, kuten radioisotooppisovelluksista lääketieteessä, teollisuudessa, maataloudessa, tutkimuksessa ja koulutuksessa.

---

1 Neuvoston direktiivi 2006/117/Euratom, annettu 20 päivänä marraskuuta 2006, radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta, EUVL L 337, 5.12.2006, s. 21.

2 Kertomusten kattama aika on 26.12.2020–25.12.2023 (luvat). Tämä oli viides raportointijakso kaikille jäsenvaltioille Kroatiaa lukuun ottamatta. Kroatian osalta tämä oli neljäs raportointijakso sen liityttyä EU:hun 1. heinäkuuta 2013.

3 Direktiivin 20 artiklan 2 kohdan mukaan komissio laatii yhteenvetokertomuksen 21 artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen.

4 Neuvoa antava komitea perustettiin vuonna 2007 direktiivin 21 artiklan mukaisesti.

5 Direktiivin 4 artikla.

6 Komission kertomus Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle – Neljäs kertomus radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta annetun neuvoston direktiivin 2006/117/Euratom täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa, COM(2023) 77 final, 16.2.2023, ja SWD(2023) 43 final.

7 Komission kertomus neuvostolle ja Euroopan parlamentille neuvoston direktiivin 2011/70/Euratom täytäntöönpanon edistymisestä ja inventaario yhteisön alueella olevasta radioaktiivisesta jätteestä ja käytetystä ydinpolttoaineesta sekä tulevaisuudennäkymistä, COM(2024) 197 final, 22.5.2024.

Myös ydinreaktoreiden toiminnasta syntyy käytettyä ydinpolttoainetta eli polttoainetta, joka on säteilytetty reaktorin sydämessä ja poistettu sieltä pysyvästi. Käytetty ydinpolttoaine voidaan joko säilyttää jälleenkäsiteltävänä materiaalina tai hävittää radioaktiivisena jätteenä, jolle ei ole enää käyttöä.

Ydinvoiman osuus EU:n sähköntuotannosta oli 22,8 prosenttia vuonna 2023[8]) (raportointijakson viimeinen vuosi), jolloin 12 jäsenvaltiossa oli toiminnassa 101 ydinreaktoria[9]. Ydinvoimaloiden kokonaissähköntuotanto EU:ssa oli 619,6 terawattituntia vuonna 2023, mikä on 1,7 prosenttia enemmän kuin vuonna 2022.

Käytetty ydinpolttoaine ja radioaktiivinen jäte on varastoitava turvallisesti, kunnes ne (jälleen)käsitellään tai loppusijoitetaan. Tämä voi tarkoittaa tällaisten materiaalien kuljettamista (eli siirtämistä) toimipaikosta, joissa niitä on syntynyt tai joissa niitä on huollettu. Materiaaleja siirretään useimmissa jäsenvaltioissa niiden ydinohjelmien laajuudesta riippumatta. Siirrot suoritetaan pääasiassa maanteitse, rautateitse tai meritse ja joissakin harvinaisissa tapauksissa ilmateitse.

Radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen tuonti, vienti ja kauttakulku jäsenvaltioiden kautta ovat myös yleisiä käytäntöjä EU:ssa.

2. ASIAA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ JA SEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

Radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen turvallinen ja vastuullinen huolto, mukaan lukien niiden turvallinen siirtäminen jäsenvaltioissa ja niiden ulkopuolella, on sekä kansainväliseen oikeuteen että Euratomin lainsäädäntöön perustuva velvoite.

Tärkein viiteasiakirja kansainvälisellä tasolla on käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskeva yleissopimus, jäljempänä ’yleissopimus’[10]. Yleissopimuksella pyritään muun muassa varmistamaan käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen valtioiden rajat ylittävien siirtojen (tuonnin, viennin ja kauttakulun) turvallisuus. Kunkin valtioiden rajat ylittävään siirtoon osallistuvan sopimuspuolen on siksi ryhdyttävä toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että yleissopimusta ja muita sitovia kansainvälisiä sopimuksia noudatetaan.[11] Euratom-yhteisön lisäksi kaikki sen 27 jäsenvaltiota ovat yleissopimuksen[12] osapuolina. Tämä osoittaa, että ne ovat sitoutuneet varmistamaan käytetyn ydinpolttoaineen ja

---

8 Slight increase in nuclear power production in 2023 – News articles – Eurostat.

9 Belgia, Bulgaria, Tšekki, Espanja, Ranska, Unkari, Alankomaat, Romania, Slovenia, (Kroatia), Slovakia, Suomi ja Ruotsi.

10 Yleissopimus tuli voimaan 18. kesäkuuta 2001. Sitä sovelletaan siviilikäytössä olevien ydinreaktorien ja ydinlaitosten käytettyyn ydinpolttoaineeseen ja radioaktiiviseen jätteeseen sekä sotilas- tai puolustusohjelmien käytettyyn ydinpolttoaineeseen ja radioaktiiviseen jätteeseen, kun tällaiset materiaalit siirretään pysyvästi huollettavaksi siviilipuolen ohjelmassa tai kun sopimuspuoli ilmoittaa niiden olevan yleissopimuksessa tarkoitettua käytettyä ydinpolttoainetta tai radioaktiivista jätettä. Yleissopimusta sovelletaan myös silloin, kun säännellyistä ydinlaitoksista syntyneitä nestemäisiä tai kaasumaisia radioaktiivisia aineita päästetään suunnitellusti ja valvotusti ympäristöön.

11 Yleissopimuksen 27 artikla.

12 Yleissopimuksella on tällä hetkellä 93 osapuolta (5. maaliskuuta 2026) (https://www.iaea.org/sites/default/files/22/06/jointconv_status.pdf).

radioaktiivisen jätteen turvallisuuden korkean tason jätteen syntymisestä sen loppusijoitukseen.

EU:n tasolla kokonaisvaltainen lainsäädäntökehys varmistaa, että työntekijöitä ja väestön terveyttä suojellaan käytetystä ydinpolttoaineesta ja radioaktiivisesta jätteestä peräisin olevalta ionisoivalta säteilyltä, myös tällaisen jätteen siirtojen aikana. Nykyinen kehys koostuu direktiivistä sekä neuvoston direktiivistä 2013/59/Euratom[13], jäljempänä ’perusnormidirektiivi’, ja neuvoston direktiivistä 2011/70/Euratom[14], jäljempänä ’radioaktiivista jätettä koskeva direktiivi’, jotka molemmat vaikuttavat direktiivin soveltamisalaan.

Direktiivi on osa Euratomin ydin- ja säteilyturvallisuutta koskevia sääntöjä, ja siinä keskitytään erityisesti lupiin ja muihin menettelyihin, jotka koskevat radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen rajat ylittäviä siirtoja siviilikäytössä olevista laitoksista ja toimista. Direktiivin yleisenä tavoitteena on vahvistaa käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen siirtojen valvontaa ja sääntelyä, jotta voidaan varmistaa suoja ionisoivan säteilyn aiheuttamilta riskeiltä.

Direktiiviä sovelletaan tapauksissa, joissa

- käytetyn ydinpolttoaineen tai radioaktiivisen jätteen alkuperämaa tai määrämaa taikka mikä tahansa kauttakulkumaa on yhteisön jäsenvaltio;
- käytetyn ydinpolttoaineen tai radioaktiivisen jätteen siirron (jota direktiivissä kutsutaan lähetykseksi) koko ja pitoisuustaso ylittävät perusnormidirektiivissä vahvistetut rajat.

Jos siirtoa ei voida suorittaa loppuun tai jos direktiivissä säädettyjä siirtoa koskevia ehtoja ei noudateta, alkuperäjäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten on varmistettava, että haltija[15] ottaa lähetetyn materiaalin takaisin, jollei jokin vaihtoehtoinen turvallinen järjestely ole mahdollinen. Niiden on myös varmistettava, että siirrosta vastaava henkilö toteuttaa tarvittaessa korjaavia turvatoimenpiteitä. Haltija vastaa kustannuksista tapauksissa, joissa siirtoa ei voi tai saa suorittaa loppuun.[16]

Jos käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen siirtoa koskeva lupa evätään, epääminen on perusteltava direktiivissä vahvistettujen kriteereiden mukaisesti. Epääminen ei myöskään saa olla mielivaltaista, vaan sen on perustuttava asiaa koskevaan kansalliseen, yhteisön tai kansainväliseen oikeuteen. Jäsenvaltion tekemässä suostumusta tai epäämistä koskevassa päätöksessä on noudatettava yleissopimuksen

---

13 Neuvoston direktiivi 2013/59/Euratom, annettu 5 päivänä joulukuuta 2013, turvallisuutta koskevien perusnormien vahvistamisesta ionisoivasta säteilystä aiheutuvilta vaaroilta suojelemiseksi ja direktiivien 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom, 97/43/Euratom ja 2003/122/Euratom kumoamisesta (EUVL L 13, 17.1.2014, s. 1).

14 Neuvoston direktiivi 2011/70/Euratom, annettu 19 päivänä heinäkuuta 2011, yhteisön kehyksen perustamisesta käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen vastuullista ja turvallista huoltoa varten (EUVL L 199, 2.8.2011, s. 48).

15 ’Haltijalla’ tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolla ennen radioaktiivisen jätteen tai käytetyn polttoaineen siirron suorittamista on sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukainen vastuu näistä materiaaleista ja joka suunnittelee suorittavansa siirron vastaanottajalle (direktiivin 5 artiklan 9 kohta).

16 Direktiivin 12 artikla.

määräyksiä ja direktiivissä vahvistettuja säännöksiä[17], joissa kielletään radioaktiivisen jätteen tai käytetyn ydinpolttoaineen vienti määräpaikkaan, joka sijaitsee leveyspiirin 60° eteläistä leveyttä eteläpuolella, Afrikan, Karibian tai Tyynenmeren valtioon tai sellaiseen kolmanteen maahan, jolla ei ole tarvittavia resursseja, jotta se voisi huolehtia radioaktiivisesta jätteestä tai käytetystä ydinpolttoaineesta turvallisesti.

Sen lisäksi, että jäsenvaltiot raportoivat kolmen vuoden välein komissiolle, jäsenvaltioiden on ilmoitettava vuosittain komissiolle ja neuvoa-antavalle komitealle kaikista luvattomista siirroista kolmansiin maihin.[18] Niiden on myös toimitettava komissiolle yhden tai useamman toimivaltaisen viranomaisen yhteystiedot sekä kaikki nopeaan yhteydenpitoon tarvittavat tiedot.[19]

2.1. Direktiivin täytäntöönpano

Direktiivissä edellytetään vakioasiakirjan[20] käyttöä kaikissa direktiivin soveltamisalaan kuuluvissa siirroissa; tähän sisältyvät tuonti, vienti ja kauttakulku jäsenvaltioiden välillä sekä siirrot kolmansiin maihin ja kolmansista maista. Vakioasiakirja on laadittu komission päätöksellä[21], ja sitä on sittemmin muutettu[22]. Vakioasiakirjaan sisältyvät lomakkeet seuraaviin tarkoituksiin:

- käytetyn ydinpolttoaineen tai radioaktiivisen jätteen siirtolupahakemus (osa B–1 tai A–1);
- hakemuksen vastaanottovahvistus – pyyntö toimittaa puuttuvat tiedot käytetystä ydinpolttoaineesta tai radioaktiivisesta jätteestä (osa B–2 tai A–2);
- asianomaisten toimivaltaisten viranomaisten suostumus käytetyn ydinpolttoaineen tai radioaktiivisen jätteen siirtoon tai sen epääminen (osa B–3 tai A–3);
- käytetyn ydinpolttoaineen tai radioaktiivisen jätteen siirtoa (siirtoja) koskeva lupa (osa B–4a tai A–4a);
- käytetyn ydinpolttoaineen tai radioaktiivisen jätteen siirron (siirtojen) epääminen (osa B–4b tai A–4b);
- kuvaus käytetyn ydinpolttoaineen tai radioaktiivisen jätteen lähetyksestä ja kolliluettelo (osa B–5 tai A–5);
- käytetyn ydinpolttoaineen ja/tai radioaktiivisen jätteen vastaanottovahvistus (osa B–6 tai A–6).

Kun näitä aineita on tarkoitus kuljettaa kolmansiin maihin loppusijoitettavaksi, jäsenvaltioiden on radioaktiivista jätettä koskevan direktiivin 4 artiklan 4 kohdan

17 Direktiivin 16 artikla.

18 Direktiivin 16 artiklan 1 kohdan c alakohta.

19 Direktiivin 18 artikla.

20 Direktiivin 17 artiklan mukaisesti.

21 Komission päätös, tehty 5 päivänä maaliskuuta 2008, neuvoston direktiivissä 2006/117/Euratom tarkoitetusta vakioasiakirjasta radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvontaa ja tarkkailua varten (tiedoksiannettu numerolla K(2008) 793), (2008/312/Euratom) (EUVL L 107, 17.4.2008, s. 32).

22 Oikaisu komission päätökseen 2008/312/Euratom, tehty 5 päivänä maaliskuuta 2008, neuvoston direktiivissä 2006/117/Euratom tarkoitetusta vakioasiakirjasta radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvontaa ja tarkkailua varten (EUVL L 343, 23.12.2011, s. 149).

mukaisesti lisäksi sovellettava komission suosituksessa[23] direktiivin 16 artiklan 2 kohdan mukaisesti vahvistettuja siirtoja koskevia kriteereitä. Yksi jäsenvaltio kieltäytyi myöntämästä lupaa tämän vaatimuksen perusteella raportointijaksolla (ks. osa 3).

Vakioasiakirjan käyttöön liittyen ei ole ilmoitettu merkittävistä ongelmista. Yksi jäsenvaltio kuitenkin ehdotti, että asiakirjaan sisällytettäisiin aiempien siirtojen siirtonumerot, jotta mahdolliset palautetut siirrot voitaisiin yhdistää aiempiin lupiin/suostumuksiin. Tämä helpottaisi yleistä valvontaa.

Komissio totesi, että vakioasiakirjojen hallinnointia voidaan edelleen parantaa ja yhdenmukaistaa. Myös yksi jäsenvaltio toi asian esiin. Yksi tapa parantaa tiedonvaihtoa yleisesti ja erityisesti vakioasiakirja voisi olla tätä tarkoitusta varten erityisesti suunnitellun sähköisen välineen kehittäminen.

2.2. Neuvoa-antavan komitean lausunto

Neuvoa-antava komitea keskusteli kertomuksen luonnoksesta ja komission yksiköiden valmisteluasiakirjasta 13. kokouksessaan Luxemburgissa 29. syyskuuta 2025. Kokouksen päätteeksi annettiin puoltava lausunto.

2.3. Toimivaltaiset viranomaiset

Kaikki jäsenvaltiot ovat tammikuusta 2025 lähtien direktiivin 18 artiklan mukaisesti toimittaneet päivitetyt tiedot direktiivin[24] 5 artiklan 13 kohdassa tarkoitetuista toimivaltaisista viranomaisistaan. Luettelo toimivaltaisista viranomaisista on komission yksiköiden valmisteluasiakirjan liitteenä.

3. HUOMAUTUKSIA

Komissio totesi, että jäsenvaltiot eivät nykyisellä raportointijaksolla ilmoittaneet valtioiden rajat ylittävien radioaktiivisen jätteen tai käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen keskeytymisistä.

Komissio totesi, että koska ei ollut ilmoitettu tapauksista, jotka voisivat kuulua 4 artiklan (*Luvattomiin siirtoihin ja ilmoittamattomaan radioaktiiviseen jätteeseen liittyvä jälleensiirto*), 12 artiklan (*Siirron keskeytyminen*) tai 16 artiklan 1 kohdan c alakohdan (*Vientikiellot*) soveltamisalaan, EU:ssa ei ollut tehty raportointijaksolla yhtään luvatonta siirtoa.

---

23 Komission suositus, annettu 4 päivänä joulukuuta 2008, kolmansiin maihin suuntautuvaan radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen vientiin sovellettavista arviointiperusteista (tiedoksiannettu numerolla K(2008) 7570) (2008/956/Euratom).

24 Direktiivin 5 artiklan 13 kohdassa ’toimivaltaiset viranomaiset’ määritellään viranomaisiksi, joille on alkuperä-, kauttakulku- tai määrämaan laissa ja asetuksissa annettu valtuudet panna täytäntöön radioaktiivisen jätteen tai käytetyn polttoaineen siirtojen valvonta- ja tarkkailujärjestelmä. Direktiivin 18 artiklan 2 kohdassa edellytetään, että jäsenvaltiot toimittavat komissiolle säännöllisesti tiedot kaikista toimivaltaisten viranomaisten nimiä ja osoitteita koskevista muutoksista.

Suostumuksen epäämistapauksia oli kaksi.

- Eräs jäsenvaltio ilmoitti, että se oli evännyt lupahakemuksen radioaktiivisen jätteen (saastuneen maaperän) loppusijoittamiseksi Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Hakemus hylättiin sen jälkeen, kun Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaiset olivat evänneet sen.

- Eräs jäsenvaltio ilmoitti evännyt hakemuksen vastaanottajan pyynnöstä. Vastaanottaja oli saanut materiaaleja, joiden radioaktiivisuuden tasot olivat korkeampia kuin haltijan aiemmin ilmoittamat, ja se halusi selvittää poikkeaman syyn ennen kuin tuo maahan lisää radioaktiivista jätettä samalta haltijalta.

Seuraavat kymmenen jäsenvaltiota eivät raportoineet radioaktiivisen jätteen siirtoja alueellaan raportointijaksolla: Kreikka, Kroatia, Kypros, Irlanti, Latvia, Liettua, Malta, Portugali, Puola ja Viro. Kolme niistä – Kroatia, Kypros ja Malta – ei ole ilmoittanut yhtään siirtoa koskevaa lupaa vuodesta 2009 eli direktiivin raportointivelvoitteen voimaantulosta lähtien.

Komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa esitetään yksityiskohtaisempia tietoja radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen valtioiden rajat ylittävistä siirroista EU:ssa kuluvan raportointijakson aikana.

3.1. Tilastot

Tässä osassa luodaan katsaus siirtolupia ja siirtoja koskeviin tilastoihin.

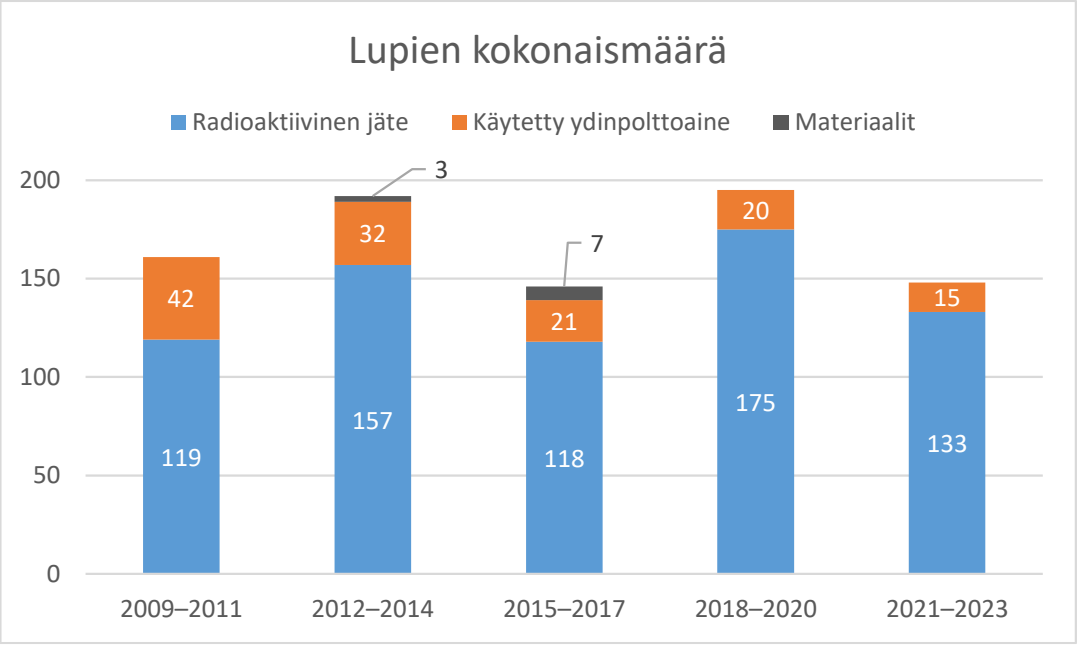

Kaavio 1. Lupien kokonaismäärä

Jaksolla 2021–2023 kaikkiaan 17 jäsenvaltiota ilmoitti myöntäneensä 148 lupaa ja luvan saaneita siirtoja oli 1 220. Lupa kattaa yleensä useita siirtoja ja voi hyvinkin jäädä voimaan raportointijakson jälkeen.

Ilmoitettujen lupien määrä oli pienempi kuin edellisellä raportointijaksolla. Määrä oli yksi pienimmistä sen jälkeen, kun raportointi aloitettiin direktiivin nojalla vuonna 2009 (kaavio 1). Myös siirtojen määrä väheni edelliseen raportointijaksoon verrattuna (kaavio 2). Yhdistyneen kuningaskunnan eroaminen EU:sta selittää osaltaan tätä suuntausta.

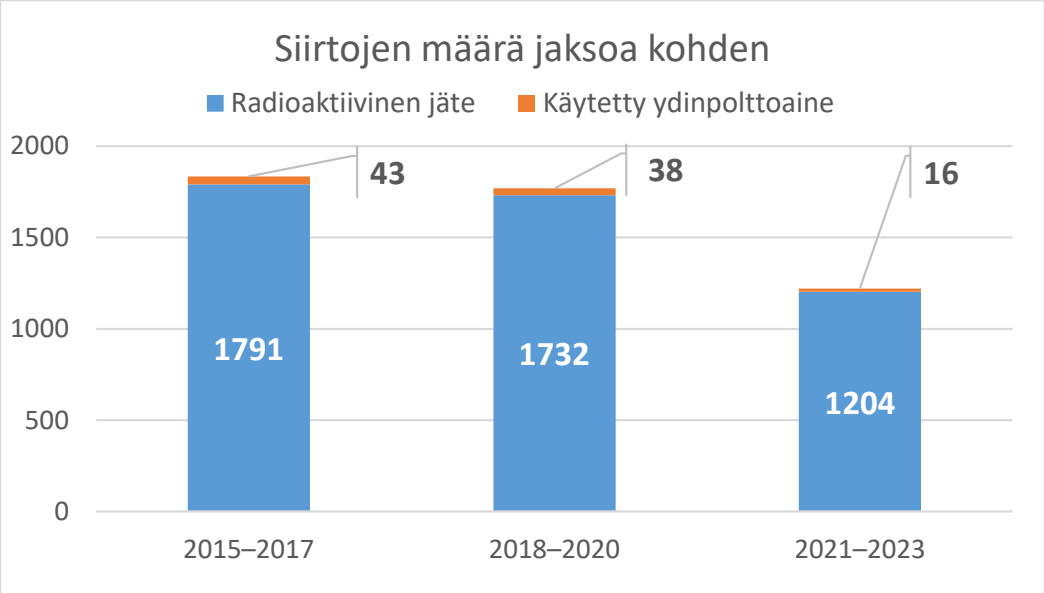

Kaavio 2. Luvan saaneiden siirtojen lukumäärä

Luvan saaneet siirrot voidaan jakaa radioaktiivisten jätteiden siirtoihin, joiden osuus on 99 prosenttia (1 204 siirtoa), ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtoihin, joiden osuus on 1 prosentti (16 siirtoa).

Aiemmilla raportointijaksoilla suurin osa luvista ja siirroista koski yhteisön sisäisiä siirtoja. Jaksolla 2021–2023 tämä muuttui pääasiassa siksi, että Yhdistynyt kuningaskunta erosi EU:sta, minkä vuoksi monista yhteisön sisäisistä siirroista tuli tuonteja/vientejä. Kaiken kaikkiaan 40 prosenttia luvan saaneista siirroista oli yhteisön sisäisiä (MM), kun taas vientiä (ME) oli 10 prosenttia ja tuontia (IM) 50 prosenttia.

Tilastojen mukaan 80 prosenttia yhteisön sisäisistä radioaktiivisten jätteiden siirroista on peräisin ydinvoimateollisuudesta ja 20 prosenttia muusta kuin ydinvoimaan liittyvästä toiminnasta (esimerkiksi lääketeollisuus tai tutkimus).

Siirtojen pääasiallisena tarkoituksena oli radioaktiivisen jätteen käsittely (esimerkiksi tilavuuden vähentäminen tai pakkaus) erityisissä laitoksissa ja radioaktiivisen jätteen tai käytetyn ydinpolttoaineen palautus alkuperämaahan käsittelyn jälkeen. Belgia, Ruotsi ja Saksa myönsivät eniten lupia sekä alkuperämaana että määrämaana.

Käytetyn ydinpolttoaineen tai polttoaineen osien siirrot koskivat pääasiassa jälleenkäsittelyä, tieteellistä tutkimusta tai säteilytyksen jälkeistä tutkimusta.

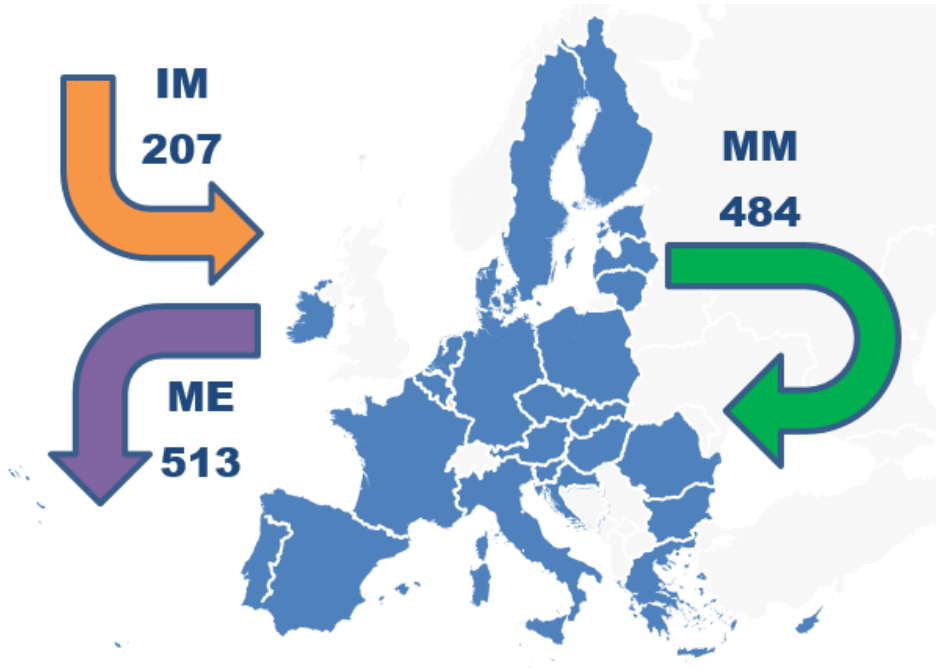

Kaavio 3. Luvan saaneiden radioaktiivisten jätteiden siirtojen lukumäärä: yhteisön sisäiset siirrot (MM), vienti (ME) ja tuonti (IM)

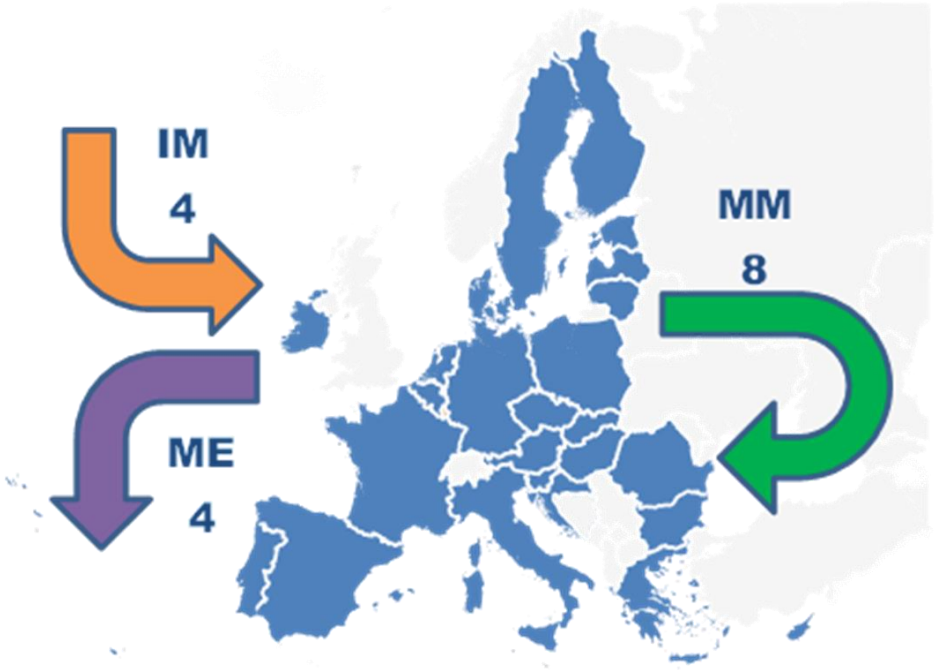

Kaavio 4. Luvan saaneiden käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen lukumäärä: yhteisön sisäiset siirrot (MM), vienti (ME) ja tuonti (IM)

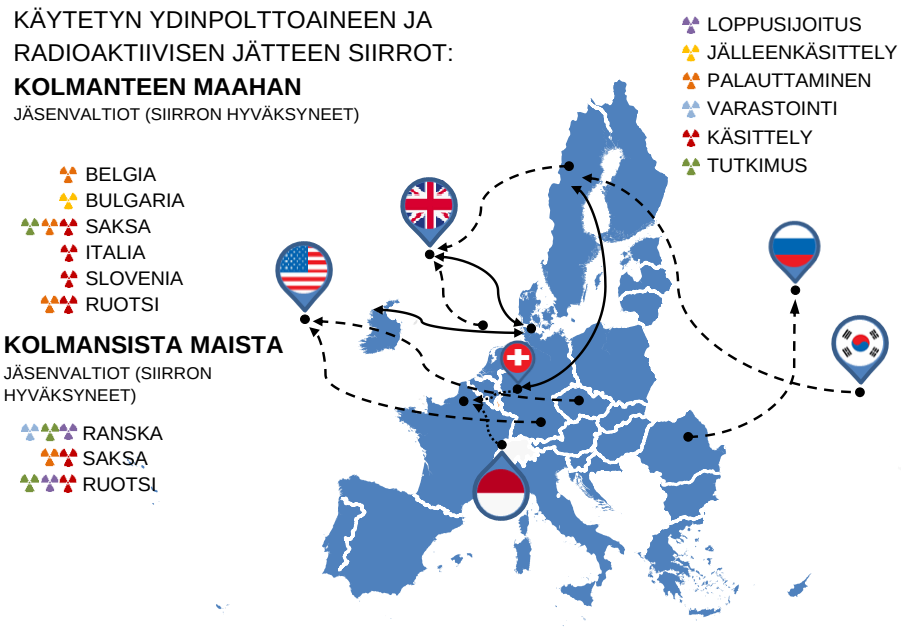

Kaavio 5. Yhteisön ulkopuoliset siirrot 2021–2023

Kolme jäsenvaltiota myönsi vuosina 2021–2023 kahdeksan lupaa radioaktiivisen jätteen tuonnille kolmansista maista. Nämä luvat käsittivät enintään 607 siirtoa. Tuonti liittyi ydinvoimateollisuuden ulkopuolelta peräisin olevan radioaktiivisen jätteen käsittelyyn, käsittelyn jälkeisiin palautuksiin ja loppusijoitukseen. Kaksi jäsenvaltiota myönsi neljä lupaa käytetyn ydinpolttoaineen tuontiin pääasiassa säteilytyksen jälkeiseen tutkimukseen.

Viisi jäsenvaltiota myönsi radioaktiivisen jätteen vientiin yhteisöstä kolmansiin maihin yhteensä 15 lupaa, jotka käsittivät 113 siirtoa. Viennit liittyivät tutkimukseen, käsittelyyn ja palautukseen käsittelyn/jälleenkäsittelyn jälkeen; vientien tarkoituksena ei ollut loppusijoitus kolmanteen maahan. Kaksi jäsenvaltiota myönsi vientiä varten yhteensä kolme lupaa, jotka käsittivät neljä käytetyn ydinpolttoaineen siirtoa kolmanteen maahan. Viennit liittyivät jälleenkäsittelyyn, palauttamiseen omistajalle uudelleenpakkaamisen jälkeen sekä säteilytyksen jälkeiseen tutkimukseen.

Raportointijaksolla 2021–2023 ei myönnetty lupaa yhteisön ulkopuolelta alkaville kauttakuljetuksille, joiden lopullinen määräpaikka olisi ollut kolmas maa.

4. JATKOTOIMET JA JATKUVA PARANTAMINEN

Komission aiemmissa kertomuksissa direktiivin täytäntöönpanosta on korostettu tarvetta lisätä yhdenmukaisuutta vakioasiakirjan ja raportointimallin välillä. Komissio ehdotti erään jäsenvaltion ehdotuksesta raportointimallin tarkistamista direktiivin 17 artiklan 2 kohdan ja 21 artiklan mukaisesti siten, että se sisältää nyt tiedot lupien rekisteröintinumeroista ja alkuperäisiä siirtoja koskevat viitteet. Vakioasiakirjaa päivitettiin sen jälkeen raportointimallin mukaisesti. Näin jäsenvaltiot voivat yhdistää

palautetut siirrot aiempiin siirtoihin. Komissio on lisäksi julkaissut kahden jäsenvaltion ehdotuksesta vakioasiakirjasta muokattavan sähköisen version.

Näillä muutoksilla on parannettu toisiinsa liittyvien siirtojen ristiinviittauksia ja helpotettu raportointia.

Raportointijaksolla todettiin, että tarvitaan parempaa viestintää ja yhdenmukaistetumpi tapa käsitellä vakioasiakirjoja. Virallisen tietojenvaihtomenettelyn puuttuminen voisi vaarantaa lupamenettelyn asianmukaisen valvonnan ja johtaa epäjohdonmukaisuuksiin raportoinnissa. Esimerkiksi kauttakulkumaat ovat joissakin tapauksissa antaneet suostumuksensa luvalle, jota ei ole vielä myönnetty tai joka ei ole enää voimassa, koska kauttakulkumaille ei ole ilmoitettu luvan myöntämispäivästä tai luvan peruuttamisesta, mikä on johtanut epäjohdonmukaiseen raportointiin. Ratkaisuna on ehdotettu sähköisen välineen kehittämistä vakioasiakirjojen vaihtoa varten jäsenvaltioiden välillä.

Komissio myöntää, että jäsenvaltioiden välistä viestintää on parannettava ja että kauttakulkumaita on informoitava paremmin kauttakulkumenettelyistä.

5. PÄÄTELMÄT

Direktiivi on pantu asianmukaisesti täytäntöön. Vakioasiakirjan käyttö varmisti, että kaikki radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen valtioiden rajat ylittävät siirrot tapahtuivat yhteisössä asianomaisten jäsenvaltioiden, myös kauttakulkumaiden, toimivaltaisten viranomaisten etukäteen antamalla suostumuksella. Komissio sai kolmen vuoden raportointijakson aikana säännöllisesti tietoja luvan saaneista siirroista kaikilta jäsenvaltioilta. Näin radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonta ja tarkkailu voitiin taata kaikkialla yhteisössä. Vaikka raportointimallin käyttö ei ollut pakollista, se auttoi virtaviivaistamaan tietojen keruuta ja minimoimaan väärintulkinnan riskin. Siksi sen jatkuva käyttö on erittäin suositeltavaa.

Kaiken kaikkiaan komissio katsoo, että nykyisellä Euratomin lainsäädäntökehyksellä, joka koostuu direktiivistä, perusnormidirektiivistä ja radioaktiivista jätettä koskevasta direktiivistä, on varmistettu radioaktiivisten aineiden yhteisön sisäisten siirtojen mahdollisimman korkea turvallisuustaso ja minimoitu ionisoivasta säteilystä aiheutuvat riskit. Komissio toteaa kuitenkin, että mahdolliset jäsenvaltioiden väliset erot radioaktiivisen jätteen määrittelemisessä saattavat aiheuttaa ongelmia tietojen ja suostumuksen antamiseen liittyvässä prosessissa.

Komissio ilmoitti radioaktiivista jätettä koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevassa edellisessä kertomuksessaan[25] aikovansa arvioida kyseistä direktiiviä. Kun direktiiviä on sovellettu 18 vuotta, komissio aikoo myös arvioida sitä yhdessä radioaktiivista jätettä koskevan direktiivin kanssa. Näin voitaisiin yksinkertaistaa ja virtaviivaistaa molempiin direktiiveihin sisältyviä yksinkertaistamistoimenpiteitä.

[25] Komission kertomus neuvostolle ja Euroopan parlamentille neuvoston direktiivin 2011/70/Euratom täytäntöönpanon edistymisestä ja inventaario yhteisön alueella olevasta radioaktiivisesta jätteestä ja käytetystä ydinpolttoaineesta sekä tulevaisuudennäkymistä, COM(2024) 197 final, 22.5.2024.